

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Сментина Наталія Валентинівна
“___” грудня 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності «076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування «Економіки,
управління та планування бізнесу»
на тему: «Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства»
(на прикладі ТОВ «ОНКОСМЕТИКС»)»

Виконавець:

студент ЦЗФН факультету

Хавалджи Любов Ігорівна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Маркітан Олександр Сергійович _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТО-СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Сутність поняття «конкуренція» та «конкурентоспроможність»....	6
1.2. Фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства.....	14
1.3. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринках косметичних виробів.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ОНКОСМЕТИКС»	28
2.1. Загальна характеристика ТОВ «ОНКОСМЕТИКС».....	28
2.2. Аналіз зовнішнього середовища ТОВ «ОНКОСМЕТИКС» та основних конкурентів підприємства.....	44
2.3. Оцінка рівня конкурентоспроможності на підприємстві ТОВ «ОНКОСМЕТИКС»	51
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕДАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ОНКОСМЕТИКС»	61
3.1. Обґрунтування основних шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємства	61
3.2. Аналіз ефективності пропозицій щодо удосконалення конкурентоспроможності підприємства.....	69
3.3. Оцінка та управління ризиками негативних змін конкурентоспроможності підприємства.....	71
ВИСНОВКИ	86
Список використаних джерел	89
Додатки	96

ВСТУП

Актуальність. Важливим атрибутом ринкової економіки є конкуренція. Сам ринок, механізм його дії не може нормально існувати без розвинутих форм конкуренції. Вчені стверджують, що конкуренція – це суперництво між учасниками ринку за найвигідніші умови виробництва, а також за привласнення найбільших прибутків. Такий вид економічних відносин існує тоді, коли виробники товарів виступають як самостійні, ні від кого не залежні суб'єкти, а їхня залежність пов'язана тільки з кон'юктурою ринку, бажанням виграти у конкурентів позиції у виробництві та реалізації своєї продукції.

Конкурентоспроможність є одним з головних вимірювачів успішної діяльності підприємства. В умовах глобалізації світової економіки глобалізується і конкуренція підприємств. Практично, це завжди конкуренція з відомими світовими виробниками. Сьогодні не можна розраховувати на те, що знайдеться ринок, недоступний для світових виробників, тому проблема забезпечення конкурентоспроможності власної продукції потребуватиме постійних рішучих дій для свого вирішення.

Тема є актуальною, тому що проблема підвищення конкурентоспроможності стосується практично всіх сторін життя суспільства. У розвинутих країнах, наприклад, вона постійно перебуває в центрі уваги державних діячів і ділових кіл. Загострення конкурентної боротьби за збут продукції змушує країни постійно шукати нові можливості й резерви для збуту своєї продукції, удосконалювати технологію з метою створення якісних товарів. В роботі розкриті наукові підходи до визначення сутності поняття «конкуренція» вчених Азоєв Г.Л., Кіперман Г.Я., Перцовський Н.І. та інших.

В умовах кризи підвищується рівень ризику діяльності суб'єктів господарювання та виникає додаткова необхідність у пристосуванні до мінливих ринкових умов, тому дане питання сьогодні є дуже важливим та актуальним.

Підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств та їх продукції можливо лише за наявності науково обґрунтованих методів оцінки та конкурентної стратегії. Основою для розробки такої стратегії є оцінка фактичного рівня конкурентоспроможності підприємства за відповідними показниками, отже, оцінці рівня конкурентоспроможності підприємства та його продукції повинно бути приділено максимум уваги при розробці конкурентних стратегій, програм підвищення конкурентної стійкості підприємства тощо.

Мета роботи. Метою роботи є розробка та економічне обґрунтування шляхів підвищення конкурентоспроможності ТОВ «ОНКОСМЕТИКС», дослідження теоретичних питань щодо конкуренції та конкурентоспроможності, аналіз та оцінка конкурентоспроможності підприємства ТОВ «ОНКОСМЕТИКС», а також розробка рекомендацій щодо підвищення рівня конкурентоспроможності на аналізованому підприємстві.

Завдання дослідження:

- Визначити сутність поняття «конкуренція» та «конкурентоспроможність»
- Визначити фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства
- Виділити шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринках косметичних виробів
- Дати загальну характеристика ТОВ «ОНКОСМЕТИКС»
- Проаналізувати зовнішнє середовище ТОВ «ОНКОСМЕТИКС» та основних конкурентів підприємства
- Дати оцінку рівня конкурентоспроможності на підприємстві ТОВ «ОНКОСМЕТИКС»
- Обґрунтувати основні шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства
- Проаналізувати ефективність пропозицій щодо удосконалення конкуренто-спроможності підприємства

- Дати оцінку та управління ризиками негативних змін конкурентоспроможності підприємства.

Об'єкт дослідження. Підвищення конкурентоспроможності підприємства ТОВ «ОНКОСМЕТІКС».

Предмет дослідження. Предметом досліджень є комплекс теоретичних, методологічних і практичних аспектів оцінки конкурентоспроможності підприємств, що були обрані як найбільш впливові на рівень конкурентоспроможності, та їх порівняння з аналогічними ресурсами підприємств-конкурентів.

Методи дослідження. При написанні роботи були використані наступні методи дослідження: порівняльний аналіз, економіко-математичний, абстрактно-логічний метод та розрахунково-конструктивний методи. В процесі дослідження використані традиційні способи та засоби економічного аналізу (табличного, порівняння, групування, графічний), обробка матеріалів з використанням персональних ЕОМ.

Інформаційна база дослідження. Навчальні посібники вітчизняних та зарубіжних авторів, монографії, депоновані наукові праці, матеріали періодичних видань, фінансові звітності ТОВ «ОНКОСМЕТІКС» за 2014-2016 роки.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (66 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 24 таблиці, 10 рисунків.

Публікації. За результатами дослідження кваліфікаційної роботи магістра опубліковано тези: «Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства» у міжнародній науково – практичній конференції «Розвиток економіки та планування бізнесу в сучасних умовах: проблеми та шляхи вирішення».

Висновок за Розділом 3.

За рахунок послуг факторингу підприємство може зменшити прострочену дебіторську заборгованість на 50%. При цьому витрати компанії, що надасть послуги, складе 12,25% за 2016 рік.

Вивільнені кошти рекомендуємо ТОВ «ОНКОСМЕТІКС» покласти на банківський рахунок для можливості розрахуватися за поточними зобов'язаннями у разі необхідності, а також зменшити суму самих поточних зобов'язань за рахунок зменшення кредиторської заборгованості за товари.

Збільшення показника грошових коштів у 2016 році за рахунок вищезазначеного заходу дозволить збільшити показник абсолютної ліквідності на 0,02 од. Тобто у підприємства збільшується можливість швидше розрахуватися за поточними зобов'язаннями, що покращує фінансовий стан підприємства.

Зменшення кредиторської заборгованості зменшує суму позиченого капіталу за рахунок короткострокових зобов'язань. При цьому реструктуризація дебіторської заборгованості не вплине на власний капітал.

Тобто фінансовий ризик знизиться та покращиться платоспроможність.

ВИСНОВКИ

В результаті вивчення теоретичних конкурентоспроможності діяльності підприємства, аналізу діяльності ТОВ «ОНКОСМЕТИКС» та його сегменту ринку в роботі будто зроблено наступні висновки:

1. Безперечно, конкурентна спроможність продукції є найсуттєвішим чинником, від якого залежить конкурентна спроможність підприємства в цілому. Тому перш за все, необхідно створити гідні умови для впровадження способів підвищення конкурентних переваг продукції вітчизняних підприємств перед вступом до СОТ. Узагальнивши, можна виділити наступні способи підвищення конкурентоспроможності продукції: зниження витрат на виробництво, собівартості та ціни; покращення технічних характеристик, параметрів надійності та дизайну; гнучка маркетингова та товарна політика; удосконалення маркетингових досліджень та реклами; проведення сертифікації продукції.
2. Аналізуючи товарооборот ТОВ «ОНКОСМЕТИКС», ми можемо стверджувати, що у 2015 р. збільшився на 1 126 796 тис. грн., або на 70,8 %, а у 2016 р. він збільшився на 980 864 тис. грн., або на 79,8 %, що характеризується позитивно. Собівартість реалізованої продукції у 2015 р. збільшилась на 914 862 тис. грн., або на 70,8 %, а у 2016 р. зменшилась на 642 134 тис. грн., або на 82,6 %, що теж характеризується позитивно. Фінансовий результат до оподаткування у 2015 р. збільшився на 260 905 тис. грн., або на 21,96 %, а у 2016 р. він збільшився на 288 тис. грн., або на 77,9 %, що характеризується позитивно. Чистий прибуток Компанії ТОВ «ОНКОСМЕТИКС» у 2015 р. збільшився на 103 053 тис. грн., або на 59,1%, а у 2016 р. він зменшився на 40 519 тис. грн., або на 19,2 %, що характеризується негативно, тобто собівартість витрат росла в більш високому темпі. Рентабельність основної діяльності у 2015 р. зросла на 1,1 %, а у 2016 р. зменшилась на 2,2 %, що характеризується негативно.

3. Аналіз показників фінансової стійкості показав, про зменшення забезпечення активів власними коштами у 2016р., проте даний показник все ж таки в межах нормативного значення. Негативними змінами є збільшення запасів у 2016 р., про що свідчить зростання показника маневреності робочого капіталу, проте зростає маневреність власних оборотних коштів у 2016 р. на 0,3 позиції. порівняно з 2015 р. Факт зменшення коефіцієнта забезпечення власними обіговими коштами є негативним. Отже, наступні показники фінансової стійкості, ще раз підкреслюють, що фінансовий стан у 2016 р. значно погіршився. Проаналізувавши фінансовий стан підприємства, можна стверджувати, що ТОВ «ОНКОСМЕТІКС» має стабільний стан, спостерігається позитивна динаміка всіх показників діяльності, що говорить про благодатне середовище для розвитку для впровадження нових стратегічних планів.
4. За рахунок послуг факторингу підприємство може зменшити прострочену дебіторську заборгованість на 50%. При цьому витрати компанії, що надасть послуги, складе 12,25% за 2016 рік. Вивільнені кошти рекомендовано ТОВ «ОНКОСМЕТІКС» покласти на банківський рахунок для можливості розрахуватися за поточними зобов'язаннями у разі необхідності, а також зменшити суму самих поточних зобов'язань за рахунок зменшення кредиторської заборгованості за товари. Збільшення показника грошових коштів у 2016 році за рахунок вищезазначеного заходу дозволить збільшити показник абсолютної ліквідності на 0,02 од. Тобто у підприємства збільшується можливість швидше розрахуватися за поточними зобов'язаннями, що покращує фінансовий стан підприємства. Зменшення кредиторської заборгованості зменшує суму позиченого капіталу за рахунок короткострокових зобов'язань. При цьому реструктуризація дебіторської заборгованості не вплине на власний

капітал. Тобто фінансовий ризик знизиться та покращиться платоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Должанський І.З. Конкуренентоспроможність підприємства / І.З. Должанський, Т.О. Загорна/. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 384с.
2. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : Підручник / Шершньова З. Є. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.
3. Закон України “Про захист економічної конкуренції” від 11 січня 2001 року №2210
4. Porter M.E. Competitive Advantage of Nations / M.E. Porter. – New York : Free Press, 1990. – 426 p
5. Гетьман О.О. Економічна діагностика : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Гетьман О.О., Шаповал В.М. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 307 с.
6. Конкуренентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія] / за заг. ред. .А. Фатхутдінов. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.
7. Великому економічному словнику» (під ред. А.Н. Азріліяна)
8. Російські вчені М. Гельвановський, В. Жуковська, І. Трофімова
9. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства /А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, М.М. Ушакова; за ред. М.М. Ушакової./ - К.:Хрещатик, 2009.-707 с.
10. Азоев Г.Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г.Л. Азоев, А.П. Челенков/ - М.:Тип.Новости, 2010.-256с
11. Шевельова С.О. Конкуренентоспроможність молочного підкомплексу [С.О. Шевельова]. Монографія – Тернопіль: Збруч, 2011. – 408 с.
12. Гетьман О.О. Економічна діагностика : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Гетьман О.О., Шаповал В.М. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 307 с.
13. Близнюк С.В, Остапенко А.В. Конкурентний потенціал підприємництва як категорія сучасних економічних досліджень / С.В Близнюк, А.В. Остапенко / Інвестиції: практика та досвід.-2016.-№7.-с. 41-42.

14. Зоріна О.І. Методи оцінки конкурентоспроможності деревообробних послуг / О.І. Зоріна // Ефективна економіка. – 2015. – №12. – С. 68-72.
15. Коваленко В.О. Розробка заходів з підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах / В.О. Коваленко // Економіка підприємства. – 2016. – №2. – С. 15-18.
16. Гончарук Т. І. Методологія конкурентоспроможності: досвід теорії та теорія досвіду // Вісник Української академії банківської справи. – 2016. – № 2. – С. 3–10.
17. Грицишин Н. Оцінка конкурентоспроможності підприємства // Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип. 33. – 2016. – С.431–436
18. Адамик В., Вербицька Г. Оцінка конкурентоспроможності підприємства // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2016. – №1. – С.69–78.
19. Нефедова О.Г. Конкурентоспроможність в умовах зовнішніх змін // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – №5.Т.2. – С.212–215.
20. Мокроусова Т.О. Фактори підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015, – №4, С. 86–88.
21. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посіб. / [С.М. Клименко, Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабась, О.С. Дуброва, А.В. Вакуленко]. – К.: КНЕУ, 2008. – 520 с.
22. Піддубна Л.І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління / Л.І. Піддубна. [Монографія]. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 368 с.
23. Отенко І.П. Управління конкурентними перевагами підприємства. / І.П. Отенко, Є.О. Полтавська. – Х.: ХНЕУ, 2010. – 212 с.
24. Арнаут І.П. Дослідження підходів щодо дефініції конкурентоспроможності підприємства / І.П. Арнаут // Інноваційна економіка. – 2017. – № 1. – С. 111-114.

25. Панасенко Д.А. Конкуентоспроможність підприємства: сутнісна та функціональна характеристики / Д.А. Панасенко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2016. – № 727. – С. 270-276.
26. Швед В.В. Конкуентоспроможність підприємства та особливості їх визначення в сучасних умовах / В.В. Швед, С.Л. Яблочников // Вісник Дніпропетровського університету. – 2016. – Випуск 7/1. – С. 92-97.
27. Арнаут І. П. Дослідження підходів щодо дефініції конкуентоспроможності підприємства / Арнаут І. П. // Інноваційна економіка. – 2016. – №3. – С. 111-114.
28. Офіційний сайт компанії ТОВ «ОНКОСМЕТИКС» – <http://www.oncosmetics.com.ua/>
29. Вотченікова О.В. Оцінка рівня якості косметичних товарів / О.В. Вотченікова // Товарознавство та інновації : зб. наук. праць / голов. ред. О.О. Шубін. – Донецьк : Вид-во ДонНУЕТ. – 2016. – Вип. 2. – С. 50-59.
30. Коломієць І.Ф. Підвищення рівня конкуентоспроможності підприємства в системі факторів інтернаціоналізації / І.Ф. Коломієць / Конкуентція. – 2017. – № 3.-с. 16-26.
31. Галелюк М. М. Система управління конкуентоспроможністю машинобудування підприємства / М. М. Галелюк // Віс-ник економічної науки України. – 2015. – № 2.
32. Кузьмін О. Є. Управління міжнародною конкуентоспроможністю підприємства : [навч. посіб. для студ. спец. «Міжнародна економіка»] / О. Є. Кузьмін, Н. І. Горбаль. – Львів : Компакт-ЛВ, 2014. – 304 с.
33. Балабанова Л. В. Управление конкуентоспособностью предприятий на основе маркетинга : [монографія] / Л. В. Балабанова, А. В. Кривенко. – Донецьк : ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2008. – 147 с.
34. Бондаренко Г. С. Управління конкуентоспроможністю автотранспортного підприємства : автореф. дис. канд. еко-ном. наук : спец. 08.06.02

«Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / Г. С. Бондаренко. – Харків, 2016. – 19 с.

35. Мансуров Р. Е. Об экономической сущности понятий «конкурентоспособность предприятия» и «управление конкурентоспособностью предприятия» / Р. Е. Мансуров // Маркетинг в России и за рубежом. – 2016. – № 2(52). – С. 91–94.
36. Піддубний І. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства / І. О. Піддубний, А. І. Піддубна. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2016. – 264 с.
37. Журба І. О. Сутність і значення конкурентоспроможності підприємства / І. О. Журба, Ю. М. Коляденко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
38. Довбенко В. І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств за умов глобалізації [Текст] // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2017. – № 6(35). – С. 29–35.
39. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации: [учеб. пособие] / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Эксмо, 2014. – 544 с.
40. Конкурентоспроможність як складова економічної безпеки підприємства / О. О. Фальченко, Н. Б. Токарь // Вісник НТУ «ХП». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х. : НТУ «ХП». – 2017. – № 67(1040). – С. 156–158.
41. Літвінова Ю. О. Проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах / Ю. О. Літвінова // Управління розвитком. – 2016. – № 9. – С. 35–37.
42. Сіваченко І.Ю. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств : навч. посіб. / І.Ю. Сіваченко, Ю.Г. Козак, Ю.І. Єхануров. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 456 с.
43. Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств : колективна монографія у 4 т. / за ред. О.А. Паршиной. – Дніпропетровськ : «Герда», 2017. – Т. 4. – 319 с.

44. Іванов Ю.Б. Конкурентоспроможність: проблеми науки і практики: монографія / Кизим М.О., Тищенко О.М., Іванов Ю.Б. та ін. – Х.: ВД «Інжек», 2010. – 248 с.
45. Зозульов О. Про посилення конкурентних переваг підприємства / О. Зозульов // Економіка України. – 2016. – № 8. – С. 33-38.
46. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. – К.: ДАКККіМ, 2012. – 160 с.
47. Воронкова А.Е. та ін. Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства / А.Е. Воронкова, В.П. Пономарьов, Г.І. Дібніс. – К. : Техніка, 2012. – 152 с.
48. Денисенко М.П. Проблеми підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України / М.П. Денисенко, Т.Є. Воронкова, Т.М. Янковець // Науково-технічна інформація. – 2017. – № 1. – С. 37-46.
49. Брижань І.А. Теоретичні засади дослідження конкурентоспроможності підприємства / І.А. Брижань, В.Я. Чевганова [Електронний ресурс] // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – Вип. № 6. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/>
50. Савчук В.І. Системи управління конкурентоспроможністю: підручник / В.І. Савчук, Д.А. Корж. – К. : Знання, 2014. – 310 с.
51. Койн К. Как упорядочить процесс разработки стратегии / К. Койн // Менеджмент и менеджер. – 2015. – № 11. – С. 4 – 13.
52. Котлер Ф. Маркетинг и менеджмент. Экспресс-курс / Ф. Котлер ; пер. с англ. под ред. С.Г. Божук. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2014. – 464 с.
53. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового]. – Одеса : Атлант, 2015. – 470 с.
54. Гудзь О.Є. Формування та механізм реалізації стратегії управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства / О.Є. Гудзь, О.С. Степасюк /// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і

природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» / редкол.: Д.О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – 2016. – Вип. 168. – Ч. 1 – С. 194–203.

55. Безопасность предпринимательской деятельности / [Н.П. Ващекин, М.И. Дзлиев, А.Д. Урсул]. – М. : Экономика, 2012. – 432 с.
56. Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: управління, оцінка, стратегія: [монографія] / В.А. Павлова [та ін.]. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2015. – 352 с.
57. Анісімова О.М. Підвищення конкурентоспроможності підприємства в процесі адаптації до світового ринку / О.М. Анісімова // Наукові записки. Серія «Економіка». – Острого: Острозька академія, 2015. – 398 с.
58. Пашина О. А. Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств / Пашина О. А. – Т. 2.: Дніпропетровськ: Герда, 2015. [Електронний ресурс] - Режим доступу : // http://conf.at.ua/monografija_ehp_t2_v_a5.pdf
59. Сіренко К. Управління конкурентоспроможністю підприємства / К. Сіренко [Електронний ресурс] - Режим доступу : // <http://conference.spkneu.org/2012/12/sirenko-k/>
60. Тарнавська, Н. П. Нові погляди на сутність конкурентоспроможності підприємств / Н. П. Тарнавська, І. І. Макарова // Формування ринкових відносин в Україні. - 2016. - № 12. - С. 57-66.
61. Решетникова Т. П. Методы оценки конкурентоспособности предприятия / Т. П. Решетникова // Вісник Східноукраїнського національного університету. – 2015. – № 9. – С. 166 – 173.
62. Маслюк О. В. Методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємства / О. В. Маслюк // Фінанси і кредит. – 2016. – № 1. – С 57-61.
63. Датиєва, Л.М. Пути повышения конкурентоспособности предприятий / Л.М. Датиєва // Социально-экономические науки и гуманитарные исследования ; общество с ограниченной ответственностью «Центр развития научного сотрудничества». – Новосибирск, 2015. – № 4. – С. 115–117.

64. Довбня У.М. Використання ресурсного та динамічного підходів для визначення рівня конкурентоспроможності підприємства / У.М. Довбня // Збірник наукових робіт ХНЕУ. Управління розвитком. – Харків, 2013. - № 12 (152). – С. 29-32.
65. Лупак Р. Л. Конкурентоспроможність підприємства / Р. Л. Лупак, Т. Г. Васильців. – навч. посіб. - Львів : Видавництво ЛКА, 2016. – 484 с.
66. Портер М. Конкурентная стратегия: методика анали за отраслей и конкурентов. - М.: АльпинаБизнес Букс, 2013. - 454 с.